Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

28. siječnja 2025.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Tržišno natjecanje – Članak 101. UFEU-a – Direktiva 2014/104/EU – Postupci za naknadu štete zbog povreda prava tržišnog natjecanja – Članak 2. točka 4. – Pojam ‚postupak za naknadu štete' – Članak 3. stavak 1. – Pravo na potpunu naknadu pretrpljene štete – Ustupanje tražbina naknade štete pružatelju pravnih usluga – Nacionalno pravo koje zabranjuje priznavanje aktivne procesne legitimacije takvom pružatelju usluga za skupnu naplatu tih tražbina – Članak 4. – Načelo djelotvornosti – Članak 47. stavak 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Pravo na djelotvornu sudsku zaštitu"

U predmetu C-253/23,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Landgericht Dortmund (Zemaljski sud u Dortmundu, Njemačka), odlukom od 13. ožujka 2023., koju je Sud zaprimio 20. travnja 2023., u postupku

ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH

protiv

Land Nordrhein-Westfalen,

uz sudjelovanje:

Otto Fuchs Beteiligungen KG,

Bundeskartellamt,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, F. Biltgen, K. Jürimäe (izvjestiteljica), C. Lycourgos, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen i D. Gratsias, predsjednici vijeća, E. Regan, I. Ziemele, J. Passer, Z. Csehi i O. Spineanu-Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Szpunar,

tajnik: D. Dittert, načelnik odjela,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 7. svibnja 2024.,

* Jezik postupka: njemački

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfalen GmbH, R. Lahme i A. Ruster, *Rechtsanwälte*,

– za Land Nordrhein-Westfalen, J. Haereke, D. Hamburger, C. Kusulis, S.-O. Nündel, G. Schwendinger, F. Süß i K. Teitscheid, *Rechtsanwälte*,

– za Otto Fuchs Beteiligungen KG, J.-H. Allermann i C. Thiel von Herff, *Rechtsanwälte*,

– za Bundeskartellamt, J. Nothdurft i K. Ost, u svojstvu agenata,

– za njemačku vladu, J. Möller i R. Kanitz, u svojstvu agenata,

– za Europsku komisiju, A. Keidel i G. Meeβen, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 19. rujna 2024.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 101. UFEU-a, u vezi s člankom 4. stavkom 3. UEU-a i člankom 47. prvim stavkom Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), te članka 2. točke 4., članka 3. stavka 1. i članka 9. Direktive 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije (SL 2014., L 349, str. 1.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva ASG 2 Ausgleichsgesellschaft für die Sägeindustrie Nordrhein-Westfallen GmbH (u daljnjem tekstu: ASG 2) i Landa Nordrhein-Westfalen (savezna zemlja Sjeverna Rajna-Vestfalija, Njemačka) (u daljnjem tekstu: savezna zemlja) u vezi sa skupnom tužbom za naknadu štete koju je ASG 2 podnio na temelju tražbina naknade štete koje su mu ustupile 32 pilane zbog povrede članka 101. UFEU-a koju su navodno počinili savezna zemlja i drugi vlasnici šuma.

Pravni okvir

Pravo Unije

Povelja

3 U članku 47. Povelje, naslovljenom „Pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje”, u njegovu prvom stavku navodi se:

„Svatko čija su prava i slobode zajamčeni pravom Unije povrijeđeni ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima ovim člankom.”

Uredba (EZ) br. 1/2003

4 U skladu s uvodnom izjavom 13. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101. i 102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 65. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.):

„Ako poduzetnici tijekom postupka kojim se u konačnici predmetni sporazum ili usklađeno djelovanje ocijeni zabranjenim, [Europskoj k]omisiji ponude obveze koje bi otklonile probleme tržišnog natjecanja, Komisiji bi trebalo omogućiti da usvoji odluke kojima te obveze postaju obvezujuće za poduzetnike koji su ih predložili. Odluke o prihvaćanju obveza poduzetnika trebaju sadržavati tvrdnju kako više nema osnove za daljnje postupanje Komisije, a bez donošenja zaključka je li postojala, ili još uvijek postoji povreda propisa. Odluke o prihvaćanju obveza ne dovode u pitanje ovlasti tijela za tržišno natjecanje i sudova država članica da utvrde povredu propisa i donesu odluku u predmetu. Odluke o prihvaćanju obveza poduzetnika ne smatraju se primjerenima u slučajevima kada Komisija namjerava izreći novčanu kaznu.”

5 Članak 9. te uredbe, naslovljen „Obveze”, u stavku 1. određuje:

„Kada Komisija namjerava donijeti odluku s ciljem otklanjanja povrede odredaba Ugovora, a poduzetnici koji su uključeni u povredu ponude obveze kojima se obvezuju otkloniti negativne učinke u skladu s preliminarnom ocjenom koju im je dostavila Komisija, Komisija može odlukom obvezati poduzetnika na preuzimanje tih obveza. Takva se odluka može donijeti za određeno vremensko razdoblje i zaključno će izrekom sadržavati da više nema osnove za vođenje postupka od strane Komisije.”

Direktiva 2014/104

6 Uvodne izjave 4., 12. i 13. Direktive 2014/104 glase:

„(4) Pravom, zajamčenim pravom Unije, na naknadu za štetu prouzročenu kršenjima prava tržišnog natjecanja Unije i nacionalnog prava tržišnog natjecanja zahtijeva se da svaka država članica ima postupovna pravila kojima se osigurava učinkovito [djelotvorno] ostvarivanje tog prava. Potreba za [djelotvornim] postupovnim pravnim sredstvima također proizlazi iz prava na [djelotvornu] pravnu zaštitu kako je utvrđeno u članku 19. stavku 1. drugom podstavku [UEU-a] i u članku 47. prvom stavku [Povelje]. Države članice trebale bi osigurati [djelotvornu] pravnu zaštitu u područjima obuhvaćenima pravom Unije.

[…]

(12) Ovom se direktivom potvrđuje pravna stečevina Unije u pogledu prava na naknadu štete prouzročene kršenjima prava tržišnog natjecanja Unije, posebno kada je riječ o procesnoj legitimaciji i definiciji štete, kao što je navedeno u sudskoj praksi Suda, te se unaprijed ne određuje nikakav daljnji razvoj te pravne stečevine. Svatko tko je pretrpio štetu prouzročenu takvim kršenjem može zahtijevati naknadu za stvarni gubitak (*damnum emergens*), za dobitak uskraćen toj osobi (izmakla dobit ili *lucrum cessans*) te kamate, bez obzira na to utvrđuju li se te kategorije nacionalnim pravom odvojeno ili u kombinaciji. […]

(13) Pravo na naknadu štete priznaje se za svaku fizičku ili pravnu osobu – potrošače, poduzetnike i tijela javne vlasti – bez obzira na postojanje izravnog ugovornog odnosa s poduzetnikom koji krši propise i bez obzira na to je li tijelo nadležno za tržišno natjecanje prethodno utvrdilo kršenje. Ovom se direktivom ne zahtijeva od država članica uvođenje mehanizama kolektivne pravne zaštite za provedbu članaka 101. i 102. UFEU-a. Ne dovodeći u pitanje naknadu štete za propuštenu priliku, potpuna naknada štete na temelju ove direktive ne bi smjela dovesti do prekomjerne naknade štete, bilo putem odštete u svrhu kažnjavanja, višestruke odštete ili putem druge vrste odštete."

7 Člankom 1. stavkom 1. te direktive predviđeno je:

„Ovom se direktivom utvrđuju određena pravila potrebna kako bi se osiguralo da svatko tko je pretrpio štetu prouzročenu kršenjem prava tržišnog natjecanja od strane poduzetnika ili udruženja poduzetnika može [djelotvorno] ostvariti pravo na zahtijevanje potpune naknade za tu štetu od tog poduzetnika ili udruženja. Njom se utvrđuju pravila kojima se potiče neometano tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu te uklanjaju prepreke za njegovo pravilno funkcioniranje osiguravanjem jednakovrijedne zaštite u cijeloj [Europskoj u]niji svakome tko je pretrpio takvu štetu."

8 Člankom 2. navedene direktive propisuje se:

„Za potrebe ove direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[…]

4. ‚postupak za naknadu štete' znači postupak u okviru nacionalnog prava u kojem zahtjev za naknadu štete pred nacionalni sud podnosi navodno oštećena strana ili netko tko zastupa jednu ili više navodno oštećenih strana u slučajevima kada pravo Unije ili nacionalno pravo predviđa tu mogućnost ili fizička ili pravna osoba koja je naslijedila pravo [pravni sljednik] navodno oštećene strane, uključujući osobu koja je stekla zahtjev;

[…]

12. ‚pravomoćna odluka o kršenju' znači odluka o kršenju protiv koje se ne mogu ili više ne mogu podnijeti redovna pravna sredstva;

[…]".

9 Člankom 3. navedene direktive, naslovljenim „Pravo na potpunu naknadu štete", u stavku 1. predviđa se:

„Države članice osiguravaju da svaka fizička ili pravna osoba koja je pretrpjela štetu prouzročenu kršenjem prava tržišnog natjecanja može zahtijevati i dobiti potpunu naknadu za tu štetu."

10 U skladu s člankom 4. Direktive 2014/104, naslovljenim „Načela učinkovitosti [djelotvornosti] i jednakovrijednosti [ekvivalentnosti]":

U skladu s načelom [djelotvornosti], države članice osiguravaju da su sva nacionalna pravila i postupci koji se odnose na korištenje zahtjeva za naknadu štete oblikovani i da se primjenjuju tako da ne čine praktički nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava, zajamčenog pravom Unije, na potpunu naknadu štete prouzročene kršenjem prava tržišnog natjecanja. U skladu s načelom [ekvivalentnosti], nacionalna pravila i postupci koji se odnose na postupke za naknadu

štete koja proizlazi iz kršenja članka 101. ili 102. UFEU-a ne smiju biti nepovoljniji za navodno oštećene strane od onih kojima se uređuju slični postupci za naknadu štete koji proizlaze iz kršenja nacionalnog prava.”

11 Članak 9. stavak 1. te direktive glasi:

„Države članice osiguravaju da se kršenje prava tržišnog natjecanja koje je pravomoćnom odlukom utvrdilo nacionalno tijelo nadležno za tržišno natjecanje ili žalbeni sud smatra nepobitno dokazanim za potrebe postupka za naknadu štete pokrenutog pred njihovim nacionalnim sudovima u skladu s člankom 101. ili 102. UFEU-a ili u skladu s nacionalnim pravom tržišnog natjecanja.”

Njemačko pravo

12 Člankom 1. stavkom 1. Gesetza über außergerichtliche Rechtsdienstleistungen (Rechtsdienstleistungsgesetz) (Zakon o izvansudskim pravnim uslugama) od 12. prosinca 2007. (BGBl. 2007. I, str. 2840.), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: RDG), predviđa se:

„Ovim zakonom uređuje se ovlast za pružanje izvansudskih pravnih usluga u Saveznoj Republici Njemačkoj. Njegova je svrha zaštita pravnih subjekata, pravnog prometa i pravnog poretka od pružanja pravnih usluga od osoba koje za to nisu kvalificirane.”

13 Člankom 2. RDG-a, naslovljenim „Pojam pravne usluge”, određuje se:

„(1) Pravna usluga je svaka djelatnost u vezi s određenim poslovima trećih osoba ako zahtijeva pravnu ocjenu konkretnog slučaja.

(2) Neovisno o uvjetima navedenima u stavku 1., naplata tuđih tražbina odnosno naplata, za tuđi račun, tražbina koje su ustupljene radi njihove naplate čini pravnu uslugu kada se naplata tražbina obavlja kao samostalna djelatnost, uključujući pravno mišljenje i pravno savjetovanje u vezi s naplatom (usluga naplate tražbina). Ustupljene tražbine se u odnosu na prvog vjerovnika ne smatraju tuđim tražbinama.

[…]”

14 U skladu s člankom 3. RDG-a, naslovljenim „Ovlast za pružanje izvansudskih pravnih usluga”:

„Samostalno pružanje izvansudskih pravnih usluga dopušteno je samo ako je to dopušteno ovim zakonom, drugim zakonima ili na temelju drugih zakona.”

15 Članak 10. RDG-a glasi:

„(1) Fizičke i pravne osobe, kao i društva bez pravne osobnosti, koji su registrirani kod nadležnog tijela (osobe upisane u registar), mogu pružati pravne usluge, na temelju posebnog stručnog znanja, u sljedećim područjima:

1. usluge naplate tražbina […]

[…]”

16 U članku 11. RDG-a, naslovljenom „Posebno stručno znanje, profesionalni nazivi”, njegovu stavku 1., navodi se:

„Usluge naplate tražbina zahtijevaju posebno stručno znanje u pravnim područjima relevantnim za traženu radnju naplate, osobito u područjima građanskog prava, trgovačkog prava, prava vrijednosnih papira i prava društava, građanskog postupovnog prava, uključujući ovršno pravo i stečajno pravo, kao i prava o troškovima i izdacima.”

17 Člankom 12. RDG-a utvrđuju se uvjeti za upis u registar radi pružanja pravnih usluga i predviđa zakonsko ovlaštenje za njihovo detaljnije uređenje, uključujući dokazivanje teoretskog stručnog znanja utvrđeno člankom 10. tog zakona.

Glavni postupak i prethodna pitanja

18 Društvo ASG 2 podnijelo je 31. ožujka 2020. Landgerichtu Dortmund (Zemaljski sud u Dortmundu, Njemačka), sudu koji je uputio zahtjev, skupnu tužbu za naknadu štete protiv savezne zemlje zbog štete prouzročene kartelom, na temelju pravâ koja su mu ustupile 32 pilane sa sjedištem u Njemačkoj, Belgiji i Luksemburgu (u daljnjem tekstu: predmetne pilane).

19 Saveznoj zemlji prigovara se da je – protivno članku 101. UFEU-a – barem od 28. lipnja 2005. do 30. lipnja 2019., uskladila cijene debla četinjača (u daljnjem tekstu: oblovina) za sebe i druge vlasnike šuma s poslovnim nastanom u toj saveznoj zemlji (u daljnjem tekstu: predmetni kartel).

20 Bundeskartellamt (Savezni ured za zaštitu tržišnog natjecanja, Njemačka) proveo je istragu u vezi s tom praksom te je 2009. donio odluku o obvezama na temelju članka 32.b Gesetza gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Zakon o suzbijanju ograničenja tržišnog natjecanja) i članka 101. UFEU-a, koja se odnosila na saveznu zemlju i druge savezne zemlje koje su na sličan način bile uključene u stavljanje oblovine na tržište (u daljnjem tekstu: odluka iz 2009.).

21 Predmetne pilane namjeravaju od savezne zemlje ishoditi naknadu štete koju smatraju da su pretrpjele za vrijeme cjelokupnog trajanja predmetnog kartela zbog navodno previsokih cijena po kojima su zbog tog kartela kupovale oblovinu iz te savezne zemlje.

22 U tu su svrhu sve predmetne pilane društvu ASG 2 ustupile svoja prava na naknadu štete koja im je bila prouzročena predmetnim kartelom. Društvo ASG 2, koje kao „pružatelj pravnih usluga” u smislu RDG-a ima ovlaštenje na temelju tog zakona, tako pred sudom koji je uputio zahtjev traži skupnu naknadu te štete u vlastito ime i o vlastitom trošku, ali za račun ustupitelja prava i u zamjenu za nagradu za rad u slučaju uspjeha.

23 Tražbina naknade štete prouzročene predmetnim kartelom temelji se na stotinama tisuća kupnji oblovine koje su izvršile predmetne pilane. Vrijednost tih kupnji za svaku od tih pilana iznosila je nekoliko tisuća, čak i desetaka tisuća transakcija.

24 Savezna zemlja pred sudom koji je uputio zahtjev osporava osnovanost tužbe i aktivnu procesnu legitimaciju društva ASG 2. Kad je riječ o aktivnoj procesnoj legitimaciji, ističe da su predmetne pilane ustupile svoja prava na naknadu štete društvu ASG 2 čime su prekršile RDG, tako da su ti ustupi ništetni. Naime, ovlaštenje koje ASG 2 ima na temelju RDG-a ne ovlašćuje ga da zahtijeva naplatu tražbina nastalih na temelju štete prouzročene navodnom povredom prava tržišnog natjecanja.

25 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da se u njemačkom pravu, u području masovne štete ili štete male vrijednosti koja se tiče velikog broja osoba, tužbe pravnih subjekata mogu objediniti uz pomoć mehanizma ustupa tražbine („*Abtretungsmodell*”), koji se također naziva „skupna tužba za naplatu tražbina” („*Sammelklage-Inkasso*”) (u daljnjem tekstu: skupna tužba za naplatu tražbina). U tom okviru, navodno oštećene osobe ustupaju svoje navodne tražbine pružatelju pravnih usluga koji je dobio ovlaštenje predviđeno RDG-om koje ga, u načelu, ovlašćuje da – u svoje ime i o vlastitom trošku, a za račun ustupiteljâ – ishodi naplatu tih objedinjenih tražbina, u zamjenu za proviziju u slučaju uspješne naplate.

26 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, ta je praksa u sudskoj praksi Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud, Njemačka) prihvaćena kad je riječ o različitim vrstama tužbi za naknadu štete, osobito u području sporova o najmu nekretnina i odštete putnicima u zračnom prometu. S druge strane, niži sudovi tumače RDG na način da skupna tužba za naplatu tražbina nije dopuštena u području naknade štete uzrokovane navodnom povredom prava tržišnog natjecanja, osobito kada je riječ o takozvanoj *stand-alone* tužbi odnosno tužbi za naknadu štete bez prethodne pravomoćne i obvezujuće odluke – osobito u pogledu utvrđenja činjenica – tijela nadležnog za tržišno natjecanje kojom se utvrđuje takva povreda (u daljnjem tekstu: samostalna tužba za naknadu štete). Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) još nije imao priliku odlučiti o tom pitanju.

27 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, njemačko pravo ne nudi nikakvo pravno sredstvo ekvivalentno skupnoj tužbi za naplatu tražbine koje bi omogućilo da se u predmetima koji se odnose na kartele osigura djelotvorno ostvarivanje prava na naknadu štete.

28 Stoga djelotvornost prava na naknadu štete prouzročene kartelom nije zajamčena, osobito kad je riječ o štetama male vrijednosti koje pogađaju veći broj oštećenika. Naime, u takvom je slučaju pojedinačni iznos štete toliko nizak da pravne subjekte navodi na odustajanje od ostvarivanja prava na naknadu štete koje im dodjeljuje pravo Unije.

29 U tim je okolnostima skupna tužba za naplatu tražbina jedina ekonomski razumna i praktična mogućnost za potraživanje takve naknade štete. Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da na temelju odredbi RDG-a, kako ih tumače određeni nacionalni sudovi, ustupanja tražbina o kojima je riječ u glavnom postupku treba smatrati ništetnima tako da bi tužbu koja mu je podnesena trebalo odbiti.

30 Međutim, postavlja se pitanje protivi li se pravu Unije takvo tumačenje RDG-a s obzirom na to da bi, zbog toga što se osobama koje su oštećene predmetnim kartelom onemogućava da se koriste skupnom tužbom za naplatu tražbine, to tumačenje nacionalnog prava moglo biti nespojivo i s Direktivom 2014/104 i s načelom djelotvornosti prava Unije te pravom na djelotvornu sudsku zaštitu.

31 Kao prvo, sud koji je uputio zahtjev pita se može li se zaključak o takvoj neusklađenosti izvesti na temelju zajedničkog tumačenja članka 3. stavka 1. Direktive 2014/104 – kojim se, prema njegovu mišljenju, propisuje pravo osoba oštećenih kartelom na potpunu naknadu njime prouzročene štete, utvrđeno u ustaljenoj sudskoj praksi Suda – i članka 2. točke 4. te direktive. Naime, potonja se odredba izričito odnosi na skupnu tužbu za naplatu tražbina, s obzirom na to da pojam „postupak za naknadu štete” u smislu navedene odredbe obuhvaća tužbu koju je podnijela „fizička ili pravna osoba koja je pravni sljednik navodno oštećene strane, uključujući osobu koja je stekla zahtjev”.

32 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev dvoji o tome je li nemogućnost oštećenikâ da se koriste skupnom tužbom za naplatu tražbine, koja proizlazi iz tumačenja nacionalnog prava navedenog u točki 29. ove presude, u skladu s člankom 4. stavkom 3. UEU-a i člankom 101. UFEU-a. Prema njegovu mišljenju, kao što to proizlazi iz sudske prakse Suda i odredbi Direktive 2014/104, svaka osoba može zahtijevati potpunu naknadu štete koju je pretrpjela zbog povrede prava tržišnog natjecanja. Stoga bi države članice morale osigurati djelotvornost prava na naknadu te štete na način da njegovo ostvarivanje ne čine nemogućim ili pretjerano teškim. Time bi se pridonijelo zaštiti javnog interesa koji se sastoji od osiguranja stvarnog tržišnog natjecanja u Uniji.

33 Kao treće, sud koji je uputio zahtjev pita se povređuje li nemogućnost oštećenih osoba da se koriste skupnom tužbom za naplatu tražbina, koja proizlazi iz tumačenja nacionalnog prava navedenog u točki 29. ove presude, pravo tih osoba na djelotvornu sudsku zaštitu zajamčenu člankom 47. prvim stavkom Povelje, člankom 6. stavkom 3. UEU-a i člankom 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950. Naime, u situaciji poput one o kojoj je riječ u predmetu koji se pred njim vodi, a koja se odnosi na masovnu štetu ili štetu male vrijednosti koja pogađa veći broj oštećenika, oštećenicima bi bila uskraćena mogućnost korištenja jedinim učinkovitim pravnim sredstvom koje nacionalno pravo predviđa za ostvarivanje njihovih prava na naknadu štete.

34 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da, ako bi se zaključilo da nacionalno pravo nije u skladu s pravom Unije, on to pravo ne bi mogao usklađeno protumačiti jer bi takvo tumačenje bilo *contra legem*.

35 U tim je okolnostima Landgericht Dortmund (Zemaljski sud u Dortmundu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„(1) Treba li pravo Unije, osobito članak 101. UFEU-a, članak 4. stavak 3. UEU-a, članak 47. [Povelje] te članak 2. točku 4. i članak 3. stavak 1. [Direktive 2014/104], tumačiti na način da mu se protive tumačenje i primjena prava države članice kojim se oštećeniku koji je potencijalno pretrpio štetu zbog povrede članka 101. UFEU-a – utvrđene s obvezujućim učinkom na temelju članka 9. [Direktive 2014/104] ili nacionalnih odredbi kojima se prenosi taj članak – onemogućuje, osobito u slučajevima masovne štete ili raspršene štete, da fiducijarno ustupi svoja prava na naknadu štete ovlaštenom pružatelju pravnih usluga kako bi ih on mogao skupno potraživati zajedno s pravima drugih navodno oštećenih osoba podnošenjem tužbe nastavno na odluku nadležnog tijela (tužba ‚*follow-on*') ako ne postoje druge zakonske ili ugovorne mogućnosti objedinjavanja tražbina naknade štete koje se mogu smatrati ekvivalentnima, osobito zato što one ne omogućuju da se ishodi presuda kojom se dužniku nalaže plaćanje štete odnosno jer su zbog drugih postupovnih razloga praktično neizvedive ili su zbog ekonomskih razloga objektivno nerazumne zbog čega bi konkretno pokretanje postupka za naknadu šteta manje vrijednosti praktički bilo nemoguće ili u svakom slučaju pretjerano otežano?

(2) Treba li pravo Unije u svakom slučaju tumačiti na taj način ako postupak za naplatu tražbina naknade štete o kojima je riječ zbog navodne povrede treba pokrenuti bez odluke koju su prethodno donijeli Europska komisija ili nacionalna tijela i koja ima obvezujući učinak u smislu nacionalnih odredbi koje se temelje na članku 9. Direktive 2014/104 (takozvana *stand-alone* tužba) kad ne postoje druge zakonske ili ugovorne mogućnosti objedinjavanja tražbina naknade štete za pokretanje građanskopravnog postupka, koje se zbog razloga koji su već navedeni u prvom pitanju mogu smatrati ekvivalentnima, a osobito ako se postupak

naknade štete zbog povrede članka 101. UFEU-a inače uopće ne bi provodio – ni u okviru javne provedbe („*public enforcement*”) ni u okviru privatne provedbe („*private enforcement*”) pravila o tržišnom natjecanju?

(3) U slučaju potvrdnog odgovora na barem jedno od tih dvaju pitanja, treba li izuzeti iz primjene relevantne odredbe njemačkog prava, ako je isključeno tumačenje u skladu s pravom Unije, što bi dovelo do toga da su ustupanja tražbina naknade štete u tom pogledu u svakom slučaju valjana i da je djelotvorno ostvarivanje prava moguće?”

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost prvog pitanja

36 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 101. UFEU-a, u vezi s člankom 2. točkom 4., člankom 3. stavkom 1., člankom 4. i člankom 9. stavkom 1. Direktive 2014/104, i članak 47. prvi stavak Povelje tumačiti na način da im se protivi tumačenje nacionalnog propisa kojim se osobama koje su navodno oštećene povredom prava tržišnog natjecanja onemogućuje da ustupe svoja prava na naknadu štete pružatelju pravnih usluga kako bi ih on skupno ostvarivao podnošenjem takozvane *follow-on* tužbe, odnosno tužbe za naknadu štete koja se podnosi nastavno na pravomoćnu odluku tijela nadležnog za tržišno natjecanje kojom se utvrđuje takva povreda (u daljnjem tekstu: nastavna tužba za naknadu štete).

37 Društvo Otto Fuchs Beteiligungen, savezna zemlja i Komisija to pitanje smatraju nedopuštenim. Tužbu u glavnom postupku ne treba analizirati kao nastavnu tužbu za naknadu štete, nego kao samostalnu.

38 U tom pogledu valja podsjetiti na to da se, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, prethodno pitanje upućeno Sudu mora odnositi na tumačenje prava Unije koje je objektivno potrebno za odluku koju nacionalni sud treba donijeti (presude od 12. siječnja 2023., DOBELES HES, C-702/20 i C-17/21, EU:C:2023:1, t. 81. i od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj), C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 65.).

39 Isključivo je na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uzimajući u obzir posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Posljedično, čim se postavljena pitanja odnose na tumačenje pravnog pravila Unije, Sud je u načelu dužan donijeti odluku (presude od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 27., i od 19. rujna 2024., Booking.com i Booking.com (Deutschland), C-264/23, EU:C:2024:764, t. 34.).

40 Iz toga slijedi da, s obzirom na to da pitanja o pravu Unije uživaju presumpciju relevantnosti, Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima za davanje korisnog odgovora na upućena pitanja (presude od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 28. i od 19. rujna 2024., Booking.com i Booking.com (Deutschland), C-264/23, EU:C:2024:764, t. 35.).

41 U ovom pak slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da prvo pitanje, u dijelu u kojem se odnosi na slučaj nastavne tužbe za naknadu štete, očito nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku.

42 Naime, sud koji je uputio zahtjev navodi da mu je društvo ASG 2 podnijelo tužbu za naknadu štete radi naknade štete koju su predmetne pilane navodno pretrpjele zbog predmetnog kartela. Taj sud pojašnjava da u glavnom predmetu ne postoji nijedna druga odluka osim odluke iz 2009.

43 Kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 55. svojeg mišljenja, ta je odluka bila donesena na temelju članka 32.b Gesetza gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Zakon o suzbijanju ograničenja tržišnog natjecanja), čiji tekst odgovara tekstu članka 9. Uredbe br. 1/2003, kao što je to u svojim pisanim očitovanjima potvrdio Savezni ured za zaštitu tržišnog natjecanja.

44 Odluka o preuzimanju obveza, koja je donesena na temelju članka 9. te uredbe, pak ne sadržava nikakvo pravomoćno utvrđenje u pogledu povrede članaka 101. i 102. UFEU-a.

45 Člankom 9. navedene uredbe, u vezi s njezinom uvodnom izjavom 13., predviđa se da Komisija u okviru postupka pokrenutog na temelju te uredbe nije dužna kvalificirati i utvrditi povredu, nego je njezina zadaća ograničena na ispitivanje i moguće prihvaćanje obveza koje su ponudili poduzetnici o kojima je riječ, s obzirom na probleme koje je utvrdila u svojoj preliminarnoj ocjeni i imajući na umu ciljeve koje želi ostvariti. Donošenjem odluke o preuzimanju obveza okončava se postupak zbog povrede u odnosu na te poduzetnike te im se omogućuje da izbjegnu utvrđenje povrede prava tržišnog natjecanja i eventualno izricanje novčane kazne (vidjeti u tom smislu presudu od 29. lipnja 2010., Komisija/Alrosa, C-441/07 P, EU:C:2010:377, t. 40. i 48.).

46 Kad je riječ o odluci iz 2009., iz navodâ suda koji je uputio zahtjev proizlazi da je Savezni ured za zaštitu tržišnog natjecanja u toj odluci za saveznu zemlju utvrdio pragove suradnje za stavljanje na tržište oblovine kao i mjere za ograničavanje položaja savezne zemlje na predmetnom tržištu.

47 Stoga se odluka iz 2009. ne može smatrati pravomoćnom odlukom nacionalnog tijela nadležnog za tržišno natjecanje kojom se utvrđuje povreda prava tržišnog natjecanja, kako je navedena u članku 9. stavku 1. Direktive 2014/104, u vezi s člankom 2. točkom 12. te direktive. Stoga se tužba društva ASG 2 kojom je pokrenut glavni postupak ne može smatrati nastavnom tužbom za naknadu štete.

48 U tim je okolnostima prvo pitanje nedopušteno.

Drugo i treće pitanje

49 Svojim drugim i trećim pitanjem, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 101. UFEU-a, u vezi s člankom 2. točkom 4., člankom 3. stavkom 1. i člankom 4. Direktive 2014/104, i članak 47. prvi stavak Povelje tumačiti na način da im se protivi tumačenje nacionalnog propisa koje onemogućuje osobama koje su navodno oštećene povredom prava tržišnog natjecanja da ustupe svoja prava na naknadu štete pružatelju pravnih usluga kako bi ih on skupno ostvarivao samostalnom tužbom za naknadu štete.

50 U slučaju potvrdnog odgovora, taj se sud pita mora li izuzeti iz primjene relevantne odredbe tog nacionalnog propisa u slučaju da njegovo tumačenje u skladu s pravom Unije nije moguće.

Dopuštenost

51 Društvo Otto Fuchs Beteiligungen i savezna zemlja osporavaju dopuštenost drugog i trećeg pitanja.

52 Kao prvo, tvrde da je drugo pitanje hipotetsko odnosno da nije nužno za rješavanje spora u glavnom postupku te da se ni drugo ni treće pitanje ne odnose na tumačenje prava Unije.

53 Međutim, iz elemenata spisa kojima Sud raspolaže proizlazi da je tumačenje prava Unije, koje je zatražio sud koji je uputio zahtjev, očito objektivno potrebno za rješavanje spora u glavnom postupku.

54 Naime, sud koji je uputio zahtjev pita se protivi li se odredbama prava Unije iz točke 49. ove presude tumačenje nacionalnog propisa kojim se osobama koje su navodno oštećene predmetnim kartelom onemogućuje da podnesu skupnu tužbu za naplatu tražbina. U slučaju potvrdnog odgovora, pita se o posljedicama takve neusklađenosti u slučaju da odredbe RDG-a nije moguće protumačiti u skladu s pravom Unije.

55 Kao drugo, društvo Otto Fuchs Beteiligungen i savezna zemlja u biti tvrde da sud koji je uputio zahtjev svoja pitanja temelji na pogrešnim pretpostavkama. Konkretno, taj je sud pogrešno smatrao, s jedne strane, da odredbe RDG-a treba tumačiti na način da automatski ne dopuštaju skupnu tužbu za naplatu tražbina u području prava tržišnog natjecanja i, s druge strane, da bi osobama oštećenima kartelom, kada one ne bi mogle podnijeti tu skupnu tužbu, bilo praktički nemoguće ili, u svakom slučaju, pretjerano teško ostvariti pravo na naknadu štete koje im dodjeljuje pravo Unije, s obzirom na to da njemačko pravo ne nudi nikakvu jednako učinkovitu alternativu koja bi tim osobama omogućila ostvarivanje tog prava na naknadu štete.

56 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, pitanja o tumačenju prava Unije upućuje nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati (vidjeti u tom smislu presudu od 26. listopada 2023., EDP – Energias de Portugal i dr., C-331/21, EU:C:2023:812, t. 46. i navedenu sudsku praksu).

57 Budući da je sud koji je uputio zahtjev jedini nadležan za tumačenje i primjenu nacionalnog prava, Sud je dužan uzeti u obzir pravni okvir unutar kojeg su postavljena prethodna pitanja na način kako je određen odlukom o njihovu upućivanju (vidjeti u tom smislu presudu od 14. studenoga 2024., S. (Izmjena sudskog vijeća), C-197/23, EU:C:2024:956, t. 51. i navedenu sudsku praksu). Osim toga, pretpostavka relevantnosti koju uživaju ta pitanja, spomenuta u točki 40. ove presude, ne može se oboriti samom okolnošću da jedna od stranaka u glavnom postupku osporava određene činjenice čiju točnost Sud ne provjerava, a o kojima ovisi definicija predmeta glavnog postupka (vidjeti u tom smislu presudu od 22. rujna 2016., Breitsamer und Ulrich, C-113/15, EU:C:2016:718, t. 34. i navedenu sudsku praksu).

58 Pretpostavke iz točke 55. ove presude temelje se na ocjeni nacionalnog okvira spora u glavnom postupku koju je izvršio sud koji je uputio zahtjev. Ta je ocjena isključivo u nadležnosti tog suda i nije na Sudu da provjerava njezinu točnost.

59 U tim okolnostima, i ne dovodeći u pitanje mogućnost da takvu provjeru izvrši sud koji je uputio zahtjev (vidjeti u tom smislu presudu od 27. lipnja 2018., Altiner i Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, t. 23.), valja utvrditi da je drugo i treće pitanje dopušteno.

Meritum

60 Članak 101. stavak 1. UFEU-a proizvodi izravne učinke u odnosima među pojedincima i stvara prava za pojedince koja nacionalni sudovi moraju štititi (vidjeti u tom smislu presude od 30. siječnja 1974., BRT i Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs, 127/73, EU:C:1974:6, t. 16. i od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 32. i navedenu sudsku praksu).

61 U tom pogledu, puna učinkovitost članka 101. UFEU-a, a osobito korisni učinak zabrane propisane njegovim stavkom 1., bili bi dovedeni u pitanje kada svaka osoba ne bi mogla zahtijevati naknadu štete koja joj je prouzročena povredom prava tržišnog natjecanja (vidjeti u tom smislu presude od 20. rujna 2001., Courage i Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, t. 26. i od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 33. i navedenu sudsku praksu).

62 Slijedom toga, svatko ima pravo tražiti naknadu pretrpljene štete kada postoji uzročna veza između te štete i takve povrede (vidjeti u tom smislu presude od 13. srpnja 2006., Manfredi i dr., C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, t. 61. i od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 34. i navedenu sudsku praksu).

63 Pravo svake osobe da zahtijeva naknadu takve štete osnažuje djelovanje pravila tržišnog natjecanja Unije i može odvratiti od ponašanja koja su često prikrivena, a koja mogu ograničiti ili narušiti tržišno natjecanje, čime doprinosi održanju stvarnog tržišnog natjecanja u Uniji (vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2021., Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, t. 35. i navedenu sudsku praksu).

64 Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 12. Direktive 2014/104, to pravo na naknadu štete nastalo zbog povrede prava tržišnog natjecanja utvrđeno je u članku 3. stavku 1. te direktive, kojim se predviđa da države članice osiguravaju da svaka fizička ili pravna osoba koja je pretrpjela štetu prouzročenu povredom prava tržišnog natjecanja može zahtijevati i dobiti potpunu naknadu za tu štetu.

65 U uvodnoj izjavi 4. navedene direktive navodi se da navedeno pravo na naknadu štete zahtijeva da svaka država članica ima postupovna pravila kojima se osigurava djelotvorno ostvarivanje tog prava. U skladu s tom uvodnom izjavom, potreba za djelotvornim postupovnim pravnim sredstvima proizlazi i iz prava na djelotvornu sudsku zaštitu zajamčenog člankom 47. prvim stavkom Povelje, kojem odgovara obveza – iz članka 19. stavka 1. drugog podstavka UEU-a – osiguranja pravnih lijekova dostatnih za osiguranje te zaštite u područjima obuhvaćenima pravom Unije (vidjeti u tom smislu presude od 16. svibnja 2017., Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, t. 44. i od 6. listopada 2020., État luxembourgeois (Pravna zaštita protiv zahtjeva za informacije u području oporezivanja), C-245/19 i C-246/19, EU:C:2020:795, t. 47.).

66 U tom pogledu, kao što se to predviđa njezinim člankom 1. stavkom 1., u Direktivi 2014/104 navode se određena pravila o tužbama za naknadu štete koja je zakonodavac Unije smatrao potrebnima kako bi svaka osoba koja je pretrpjela štetu zbog povrede prava tržišnog natjecanja mogla djelotvorno ostvarivati svoje pravo na zahtijevanje potpune naknade te štete od poduzetnika ili udruženja poduzetnika.

67 U tom kontekstu, članak 2. točka 4. te direktive definira pojam „postupak za naknadu štete” kao postupak u okviru nacionalnog prava u kojem zahtjev za naknadu štete pred nacionalni sud podnosi navodno oštećena strana ili netko tko zastupa jednu ili više navodno oštećenih strana u slučajevima kada, među ostalim, nacionalno pravo predviđa tu mogućnost ili fizička ili pravna osoba koja je pravni sljednik navodno oštećene strane, uključujući osobu koja je stekla zahtjev.

68 Tako se navedenom direktivom predviđa mogućnost da postupak za naknadu štete izravno pokrene fizička ili pravna osoba koja ima pravo na naknadu štete dodijeljeno pravom Unije ili treća osoba na koju je preneseno pravo navodno oštećene stranke da zahtijeva naknadu štete.

69 S obzirom na navedeno, kao što je to u biti istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 100. i 101. svojeg mišljenja, članak 2. točka 4. Direktive 2014/104 ne sadržava nikakvu obvezu za države članice da uspostave mehanizam skupne tužbe za naplatu tražbina, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, niti se njime propisuju pretpostavke za valjanost oštećenikova ustupanja prava na naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja radi podnošenja takve skupne tužbe.

70 Iz toga slijedi da su uspostava mehanizma skupne tužbe za naknadu štete i pretpostavke za valjanost ustupanja prava na naknadu štete, navodno povezane s povredom prava tržišnog natjecanja, fizičkoj ili pravnoj osobi kako bi ona podnijela takvu skupnu tužbu nacionalnom sudu, obuhvaćeni načinima ostvarivanja tog prava na naknadu štete, koji se ne uređuju Direktivom 2014/104.

71 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, u nedostatku propisa Unije u tom području, nacionalni pravni poredak svake države članice mora urediti načine ostvarivanja prava na naknadu štete koja je prouzročena povredama prava tržišnog natjecanja, pod uvjetom da se poštuju načela ekvivalentnosti i djelotvornosti (vidjeti u tom smislu presude od 20. rujna 2001., Courage i Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, t. 29. i od 28. ožujka 2019., Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, t. 42. i navedenu sudsku praksu).

72 U području obuhvaćenom Direktivom 2014/104, načela djelotvornosti i ekvivalentnosti odražavaju se u njezinu članku 4., u kojem je u biti preuzet tekst sudske prakse Suda. Međutim, za potrebe ispitivanja drugog i trećeg pitanja valja uzeti u obzir samo načelo djelotvornosti, na koje se jedino poziva sud koji je uputio zahtjev.

73 Na temelju te odredbe, u skladu s potonjim načelom, države članice osiguravaju da su sva nacionalna pravila i postupci koji se odnose na korištenje zahtjeva za naknadu štete oblikovani i da se primjenjuju tako da ne čine praktički nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava, zajamčenog pravom Unije, na potpunu naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja.

74 Konkretno, Sud je presudio da nacionalna pravila koja se primjenjuju u području prava tržišnog natjecanja ne smiju ugroziti djelotvornu primjenu članaka 101. i 102. UFEU-a i moraju biti prilagođena posebnostima predmeta iz tog područja, koji u načelu zahtijevaju provođenje složene činjenične i ekonomske analize (vidjeti u tom smislu presudu od 20. travnja 2023., Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, C-25/21, EU:C:2023:298, t. 60. i navedenu sudsku praksu).

75 Osim toga, iako je, u nedostatku propisa Unije u nekom području, na nacionalnom pravnom poretku svake države članice da utvrdi postupovna pravila o pravnim sredstvima namijenjenima zaštiti prava koja pojedinci uživaju na temelju prava Unije, države članice ipak su dužne osigurati,

u svakom pojedinom slučaju, djelotvornu sudsku zaštitu tih prava zajamčenih člankom 47. prvim stavkom Povelje (presuda od 19. studenoga 2019., A. K. i dr. (Neovisnost Disciplinskog vijeća Vrhovnog suda), C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982, t. 115. i navedena sudska praksa). Kao što je to istaknuto u točki 65. ove presude, u uvodnoj izjavi 4. Direktive 2014/104 poziva se na pravo na takvu zaštitu.

76 U ovom slučaju, te kao što to proizlazi iz točaka 28. do 33. ove presude, sud koji je uputio zahtjev dvoji o usklađenosti s načelom djelotvornosti i pravom na djelotvornu sudsku zaštitu nacionalne sudske prakse kojom se RDG tumači na način koji onemogućuje osobama oštećenima povredom prava tržišnog natjecanja da se koriste skupnom tužbom za naplatu tražbina.

77 U tom pogledu taj sud navodi, s jedne strane, da je ta tužba jedino pravno sredstvo koje tim osobama omogućuje da djelotvorno, i skupno, ostvaruju svoje pravo na naknadu štete. S druge strane, iako navedene osobe imaju mogućnost podnijeti tužbu za naknadu štete u svoje ime i za vlastiti račun, takva im mogućnost ipak ne omogućuje da navedeno pravo ostvaruju na djelotvoran način. Naime, s obzirom na to da je postupak koji se u području povrede prava tržišnog natjecanja pokreće individualnom tužbom osobito složen, dugotrajan i skup, oštećenici su skloni odustajanju od podnošenja takve individualne tužbe, osobito kada je riječ o šteti malog iznosa.

78 Međutim, sve stranke glavnog postupka, osim društva ASG 2 i drugih zainteresiranih osoba iz članka 23. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, u svojim su očitovanjima podnesenima Sudu dostavile određen broj elemenata s ciljem pojašnjenja tvrdnji iz zahtjeva za prethodnu odluku.

79 Tako, kao prvo, te stranke i zainteresirane osobe dovode u pitanje tvrdnju suda koji je uputio zahtjev prema kojoj nacionalno pravo automatski isključuje mogućnost da osobe koje su oštećene povredom prava tržišnog natjecanja podnesu skupnu tužbu za naplatu tražbina. Ta se tužba smatrala neprimjerenom samo u kontekstu posebnih predmeta u području prava tržišnog natjecanja u kojima je uporaba navedene tužbe zapravo dovodila do povrede odredbi RDG-a kojima se zabranjuje intervencija pružatelja pravnih usluga u slučaju sukoba interesa.

80 Kao drugo, valja pojasniti utvrđenje prema kojem nacionalno pravo ne nudi nikakvu alternativu toj tužbi koja bi oštećenicima omogućila da skupno ostvaruju svoje pravo na naknadu štete. Ustupanje tražbina u obliku stvarnog faktoringa, odnosno ne samo fiducijarnog prijenosa, nego potpunog prijenosa tražbine na treću osobu u zamjenu za trenutačnu isplatu financijske naknade od strane te osobe ustupitelju, kao i suparničarstvo, koje karakterizira zajedničko pravno sredstvo više tužitelja koje im omogućuje, među ostalim, da zajednički provedu procjene i vještačenja kako bi se utvrdili iznosi njihove štete, u tom pogledu predstavljaju moguće alternative prihvaćene u njemačkoj sudskoj praksi u sporovima iz područja prava tržišnog natjecanja.

81 Kao treće, razmatranje suda koji je uputio zahtjev prema kojem su oštećenici skloni odreći se ostvarivanja svojeg prava na naknadu štete ako bi ga mogli ostvarivati samo podnošenjem individualne tužbe, u ovom je predmetu dovedeno u pitanje brojem individualnih zahtjeva predmetnih pilana koji relativizira inertnost koju bi te pilane mogle pokazati kad je riječ o takvoj vrsti tužbe.

82 U tom pogledu valja istaknuti da je isključivo na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri dovodi li tumačenje nacionalnog prava – kojim se isključuje mogućnost podnošenja skupne tužbe za naplatu tražbina u sporovima iz područja prava tržišnog natjecanja – do toga da je osobama

oštećenima povredom prava tržišnog natjecanja onemogućeno ili pretjerano otežano ostvarivanje prava na naknadu štete koje im je dodijeljeno pravom Unije i da ih se lišava djelotvorne sudske zaštite.

83 Međutim, na njemu je da u tu svrhu uzme u obzir sve relevantne elemente, predviđene nacionalnim pravom, povezane s načinima ostvarivanja prava na naknadu štete koja proizlazi iz takve povrede (vidjeti analogijom presudu od 28. ožujka 2019., Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, t. 45.).

84 Tako, samo u slučaju da sud koji je uputio zahtjev nakon te provjere zaključi – s jedne strane, da nijedan od skupnih mehanizama predviđenih nacionalnim pravom kao alternativa skupnoj tužbi za naplatu tražbina ne omogućava djelotvorno ostvarivanje prava osoba ili skupine osoba koje potražuju naknadu štete navodno prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja, odnosno, u ovom slučaju, predmetnih pilana i, s druge strane, da pretpostavke za podnošenje individualne tužbe predviđene nacionalnim pravom čine nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje tog prava na naknadu štete i na taj način ugrožavaju njihovo pravo na djelotvornu sudsku zaštitu – morao bi zaključiti da nacionalno pravo, tumačeno na način da isključuje mogućnost takve tužbe za naknadu štete, ne ispunjava zahtjeve prava Unije navedene u točkama 71. do 75. ove presude.

85 U tom pogledu valja naglasiti da je točno da – uzimajući u obzir posebnosti predmeta iz područja prava tržišnog natjecanja i, konkretnije, okolnost, navedenu u točki 74. ove presude, da podnošenje tužbi za naknadu štete zbog povrede tog prava u načelu zahtijeva provođenje složene činjenične i ekonomske analize – postojanje mehanizama u nacionalnom pravu koji omogućuju objedinjavanje individualnih zahtjeva može oštećenicima olakšati ostvarivanje prava na naknadu štete. Konkretno, takvi mehanizmi mogu olakšati podnošenje samostalnih tužbi za naknadu štete u prilog kojima ne postoji pravomoćno utvrđenje povrede od strane tijela nadležnog za tržišno natjecanje.

86 Međutim, složenost i postupovni troškovi koji su svojstveni takvim tužbama za naknadu štete sami po sebi ne omogućuju izvođenje zaključka da bi ostvarivanje prava na naknadu štete u okviru postupka po individualnoj tužbi bilo praktički nemoguće ili pretjerano teško, što bi, u nedostatku mehanizama objedinjavanja individualnih zahtjeva osoba oštećenih povredom prava tržišnog natjecanja, rezultiralo time da im je uskraćeno njihovo pravo na djelotvornu sudsku zaštitu. Naime, sud koji je uputio zahtjev do takvog bi zaključka, ovisno o slučaju, mogao doći samo ako bi nakon ocjene svih pravnih i činjeničnih elemenata ovog slučaja utvrdio da konkretni elementi nacionalnog prava čine prepreku pokretanju tih individualnih postupaka.

87 Važno je dodati da, ako bi taj sud utvrdio da je mehanizam skupne tužbe za naplatu tražbina u glavnom postupku jedino postupovno sredstvo koje predmetnim pilanama omogućuje da djelotvorno ostvaruju svoje pravo na naknadu štete navodno povezane s predmetnim kartelom, takvo utvrđenje ne bi dovelo u pitanje primjenu nacionalnih odredbi kojima se, radi zaštite pravnih subjekata, uređuje djelatnost pružatelja takvih usluga naplate tražbina kako bi se, među ostalim, zajamčila kvaliteta tih usluga kao i objektivnost i proporcionalnost naknada koje takvi pružatelji primaju te spriječili sukobi interesa i zlouporabne postupovne radnje.

88 Naposljetku, kad je riječ o posljedicama koje treba izvesti iz eventualnog utvrđenja suda koji je uputio zahtjev o neusklađenosti s pravom na djelotvornu sudsku zaštitu, iz točaka 60. i 64. ove presude proizlazi da pravo na potpunu naknadu štete prouzročene povredom prava tržišnog natjecanja, koje je utvrđeno u članku 3. stavku 1. Direktive 2014/104, proizlazi iz izravnog učinka priznatog u članku 101. stavku 1. UFEU-a.

89 Usto, Sud je pojasnio da je članak 47. Povelje sam po sebi dovoljan i da ne mora biti pojašnjen odredbama prava Unije ili nacionalnog prava kako bi pojedincima dodijelio pravo na koje se kao takvo mogu pozivati (presude od 17. travnja 2018., Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, t. 78., i od 20. veljače 2024., X (Nepostojanje razloga za raskid), C-715/20, EU:C:2024:139, t. 80. i navedena sudska praksa).

90 Načelo nadređenosti prava Unije nalaže nacionalnom sucu koji je u okviru svojih nadležnosti zadužen za primjenu odredaba tog prava obvezu da, ako nacionalni propis ne može protumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije, osigura puni učinak tih zahtjeva u sporu koji je pred njim pokrenut, prema potrebi izuzimajući po službenoj dužnosti iz primjene svaki nacionalni propis ili praksu, čak i naknadni, koji su protivni izravno primjenjivoj odredbi tog prava, pri čemu ne mora tražiti ni čekati prethodno ukidanje tog nacionalnog propisa ili te prakse kroz zakonodavni ili bilo koji drugi postupak predviđen Ustavom (vidjeti u tom smislu presude od 24. lipnja 2019., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, t. 57. i 58. i od 25. siječnja 2024., Em akaunt BG, C-438/22, EU:C:2024:71, t. 37. i navedenu sudsku praksu).

91 Stoga će, u slučaju iz točke 84. ove presude, sud koji je uputio zahtjev najprije morati utvrditi, uzimajući u obzir cjelokupno nacionalno pravo i primjenjujući metode tumačenja koje to pravo poznaje, može li relevantne odredbe RDG-a protumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije a da pritom te odredbe ne tumači *contra legem* (vidjeti analogijom presudu od 22. lipnja 2022., Volvo i DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, t. 52. i navedenu sudsku praksu).

92 U tom pogledu, kao što je to istaknuto u točki 79. ove presude, određene stranke u postupku pred Sudom navele su da nacionalne odredbe o kojima je riječ u glavnom postupku ne isključuju automatski uporabu mehanizma skupne tužbe za naplatu tražbina u sporovima iz područja prava tržišnog natjecanja te da su ih neki nacionalni sudovi protumačili na način da uporabu tog mehanizma u konkretnom slučaju uvjetuju poštovanjem pretpostavki čiji je cilj osigurati kvalitetu pruženih usluga, odgovarajuću visinu naknade pružatelju usluga i da kod pružatelja usluga ne postoji sukob interesa.

93 Sud koji je uputio zahtjev treba navedene odredbe izuzeti iz primjene samo ako se pokaže da nije moguće nikakvo usklađeno tumačenje (vidjeti u tom smislu presudu od 21. siječnja 2021., Whiteland Import Export, C-308/19, EU:C:2021:47, t. 63. i navedenu sudsku praksu).

94 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na drugo i treće pitanje valja odgovoriti tako da članak 101. UFEU-a, u vezi s člankom 2. točkom 4., člankom 3. stavkom 1. i člankom 4. Direktive 2014/104, i članak 47. prvi stavak Povelje treba tumačiti na način da im se protivi tumačenje nacionalnog propisa koje onemogućuje osobama koje su navodno oštećene povredom prava tržišnog natjecanja da ustupe svoja prava na naknadu štete pružatelju pravnih usluga kako bi ih on skupno ostvarivao samostalnom tužbom za naknadu štete, pod uvjetom da

– nacionalno pravo ne predviđa nikakvu drugu mogućnost objedinjavanja individualnih zahtjeva tih oštećenih osoba koja bi mogla osigurati djelotvornost ostvarivanja tih prava na naknadu štete, i da se

– podnošenje individualne tužbe za naknadu štete, s obzirom na sve okolnosti slučaja, pokaže nemogućim ili pretjerano teškim za navedene osobe, što rezultira time da ih se lišava prava na djelotvornu sudsku zaštitu.

Ako taj nacionalni propis nije moguće protumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije, tim se odredbama prava Unije nacionalnom sudu nalaže da navedeni nacionalni propis izuzme iz primjene.

Troškovi

95 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Članak 101. UFEU-a, u vezi s člankom 2. točkom 4., člankom 3. stavkom 1. i člankom 4. Direktive 2014/104/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. studenoga 2014. o određenim pravilima kojima se uređuju postupci za naknadu štete prema nacionalnom pravu za kršenje odredaba prava tržišnog natjecanja država članica i Europske unije, i članak 47. prvi stavak Povelje Europske unije o temeljnim pravima

treba tumačiti na način da im se:

protivi tumačenje nacionalnog propisa koje onemogućuje osobama koje su navodno oštećene povredom prava tržišnog natjecanja da ustupe svoja prava na naknadu štete pružatelju pravnih usluga kako bi ih on skupno ostvarivao tužbom za naknadu štete koja se ne podnosi nastavno na pravomoćnu i obvezujuću odluku, među ostalim kad je riječ o utvrđenju činjenica, koju donosi tijelo nadležno za tržišno natjecanje kojom se utvrđuje takva povreda, pod uvjetom da

– **nacionalno pravo ne predviđa nikakvu drugu mogućnost objedinjavanja individualnih zahtjeva tih oštećenih osoba koja bi mogla osigurati djelotvornost ostvarivanja tih prava na naknadu štete, i da se**

– **podnošenje individualne tužbe za naknadu štete, s obzirom na sve okolnosti slučaja, pokaže nemogućim ili pretjerano teškim za navedene osobe, što rezultira time da ih se lišava prava na djelotvornu sudsku zaštitu.**

Ako taj nacionalni propis nije moguće protumačiti u skladu sa zahtjevima prava Unije, tim se odredbama prava Unije nacionalnom sudu nalaže da navedeni nacionalni propis izuzme iz primjene.

Potpisi